

Egy napot szentelt D. Davis az oktatásban alkalmazható drámajátéknak, melynek persze a szaktanárral való szoros együttműködésben kell(ene) megvalósulnia. Kipróbáltunk egy-egy példát dramatikus fizika, földrajz és történelem órára. Hogy a matektanításban is lehet dramatikus módszert alkalmazni, azt már csak becsületszóra — s a három meggyőző óra alapján — hittük el Davisnek. Az egésznapos munkának nem kevésbé hasznos kiegészítői

DEBRECZENI TIBOR

A KIÜRESEDŐ TEMPLOM

— Rögtönzött drámajáték a Nagykőrösi Református Tanítóképző II. éves hallgatóival —

— foglalkozás-leírás —

Időpont: október 2. és 9.

Ideje: kétszer 90 perc

Résztevők száma: 8 illetve 10 hallgató

Előzmény: A tanár és tanítványai egy féléven át tartó, heti két órás drámapedagógiai speciálkollégium folyamatában és eredményeként érkeztek el odáig, hogy arra gondolhattak: létrehoznak egy „improvizatív drámát”, szociáldramatikus fogantatásút, olyat, amelyben — áttételesen természetesen — érzelmileg ők maguk is érintettek. A hallgatók — remélhetően — már rendelkeznek az efféle dráma létrehozásához nélkülözhetetlen elmélyülés és őszinteség képességével.

A tanár a foglalkozást megelőző órán megemlíti, hogy szívesen felvetné egy improvizatív dráma témáját: miként csappant meg a református hitélet falun, miként pártoltak el a hívek az istentisztelettől. A lányok a témát fontosnak tartják, mivel olyan közösségekből érkeztek — többnyire református családok gyermekei — ahol az említett jelenséggel folyamatosan találkoztak. Ők maguk a Nagykőrösi Református Tanítóképzőben a tanítói végzettség mellé a hitoktatói vagy a kántor szakot is felvették. A tanár illetékességét is elfogadják, tudják róla, hogy református tanító családból származik.

Pedagógia cél: — Legyen bizonyosság problémamegoldó érzékenységükről, morális döntésükről és kreativitásukról. — Kapjanak modellértékű metódikát konfliktushelyzetek feldolgozásához, azáltal, hogy maguk is végigjátszanak egyet. Ezt.

A foglalkozás menete:

Azon a bizonyos október 2-án, ahogy szokás szerint körülülték a termet és a szokástól eltérően a földre fektetett fekete táblát és a mellé helyezett krétát is, a tanár mondanóját a következőkkel kezdte:

Narrátorként:

— Mi akik itt ülünk, egy Kiskér nevű 800 lelkes református kisközség lakói vagyunk. Más egyház a faluban nincs, csak ez. Olyan település a miénk, ahol évszázadokon keresztül a református vallás és egyház szabályozta az életet. A község lehet Szabolcsban vagy Zalában, bárhol, ahol a kistelepülés szerkezet jellemző a tájra.

Játékmesterként:

— Itt van előttünk ez a tábla, rajzoljuk le a községünket, ahol lakunk. Mindenki jelölje be, miféle közintézményről tud a faluban, mi az amit ő fontosnak tart.

A rajzot hangos beszéddel kísérik. Egyenes a Fő utca. A téren van a templom, mellette az iskola. Mögötte a paplak. A templom mellett a kocsmá. A polgármesteri hiva-

voltak az esti videobemutatók Dorothy Heathcote-ról és munkájáról s az éjszakába nyúló beszélgetések az angliai drámatanár-képzésről, valamint közös, illetve nagyon is sajátos gondjainkról. Csak zárójelben, nehogy ünneprontó legyek: kedvem volna megkérdezni, vajon hány munkáltató tartotta elég fontosnak ezt az egyedülállóan hasznos továbbképzést, hogy megfinanszírozza egy-két pedagógusnak a részvételt?

tal régi oszlopos épületben van. Van posta és tsz iroda. Három mellékutca is nyílik. Az északkeleti határ déli lejtőjü, dombos, szőlős, mögötte erdő. A falu nyugati része sík, szántóföld. Bejelölik a temetőt és a vegyeskereskedést. A falun átkúszik egy patak, fölötte híd. A táj idilli. Orvos, gyógyszertár csak a szomszéd községben.

Ahogy készült a térkép, egyre inkább érezhetővé vált, hogy magukhoz formálják Kiskért. Később pedig, hogy felelősséget éreznek érte.

Narrátorként:

— Sajnos Kiskér fogyatkozó község, sokat isznak az emberek, gyakori a lopás is, a templomba kevesen járnak, annál többen a kocsmába. Megcsappant a konfirmálók száma is. Csak a keresztesítés, esküvő és temetés zajlik a régi szertartás szerint.

Játékmesterként:

— A jelenlévők, akik megalkották a falut, helyezkedjenek egy általuk elképzelt kiskéri lakos személyiségébe, mutatkozzanak be a község előtt, hogy hívják őket, hány évesek, mi a foglalkozásuk, mit lehet tudni családi állapotukról, hol laknak a faluban. Ez utóbbit jelöljék is meg a térképen.

Ki kinek tudta magát elképzelni a játék kimenetele szempontjából meghatározónak bizonyult. A tanár maga is szerepbe bújít, s hogy irányíthassa a játékot, a lelkész szerepkörét öltötte magára. S aztán sorban a többiek. Egyes szám első személyben mutatkozott be mindenki. Mi most csak a bemutatkozás summáját közöljük:

— A lelkész 52 éves, 3 gyerek apja. Több mint 20 éve fun-gál Kiskéren. A hatalommal nem ütközött, a püspök úr intenciói szerint tette a dolgát, akként ahogy Ady írta „Nem oly nagyon hajráz, nem oly nagyon reszket”. A rendszerváltozás után lelkiismeretfurdalása támadt, tehetett volna többet is a nyájért.

— A lelkész felesége 10 évvel fiatalabb a férjénél, maga is teológiai végzettségű. Itt azonban csak kántori teendőket lát el. Férjét mindig is tisztelte s elfoglalta magát a három gyerek nevelésével és a kerti munkával. Most már több lenne az ideje, hogy a gyerekek kiröppetnek.

— A kurátorasszony egyúttal a kocsmáros felesége, mellelleg könyvtáros. Az egyház dolgát inkább csak adminisztratív intézi.

— A polgármester 26 éves. A választás juttatta beosztásához. Idevalósi, konfirmált, párttag nem volt, agrárszakember.

— A tanítónő férjével együtt jött vissza a faluba, a tájat is szereti, meg az itt lakókat is. A lankás részen a zöldövezetben építkeztek. Hisz a művészeti nevelés erejében. Irányítani akarja a gyerekek zenei, irodalmi életét. Köröszt szervez.

— Zsuzsi néni a falu szélén lakik, 60 felé jár. A férjével együtt háztájiznak. Tsz tagok voltak. A gyerekeket reformátusnak nevelték. Templomba akkor jártak, ha engedte a munka, maradt rá idő.

— Fiatal hitoktató, szociális gondozó hölgy, most érkezett vissza. Küldetésének tekinti, hogy segítsen a falunak és a lelkésznek. Gyerekekkel és a rászorulókkal kíván foglalkozni.

— A volt tanácselnök felesége. Gyerekeit titokban keresztény szellemben nevelte, de férje beosztása miatt templomba nem járhattak.

— Vállalkozó hölgy, akinek a szüleit az ötvenes években ide telepítették. Neki már ez a szülőföldje. Szándéka, hogy a falut bekapcsolja az idegenforgalomba, gyermektáborokat is szervezni akar.

Játékmesterként:

— A táblát állítsák félre, s minden kiskéri lakos foglalja el helyét a szoba térségében aszerint, hogy a lakását, munkahelyét hol jelölte meg a térképen!

A tanár arra számított, hogy több szereplő ölt magára kétségbeesett, megkeseredett személyiségjegyeket, hiszen ő a bevezetőjében nem festett rózsás képet a faluról és lakóiról. De azt kellett tapasztalnia, hogy a hallgatók a magukformálta figuráknak cselekvési lehetőséget adtak. Mint kiderült, a változtatás szándéka dominált bennük.

Játékmesterként:

— Kérem a község jelenlévő polgárait, látogassák meg egymást, ki kit akar, és beszélgessenek el arról, miként jutott el a kiskéri egyházköztség ilyen mélypontra, majd a párbeszéd eredményéről tájékoztassák a közönséget.

Hogy ki kihez ment, az is jellemző volt. A hitoktató a papnéhoz, a tanítónő a kurátorasszonyhoz, Zsuzsi néni a tanácselnök feleségéhez, a polgármester a vállalkozóhoz. A lelkész ebben a vendégeskedésben nem vett részt.

A beszélgetéseket tolmácsoló beszámolókból a következő világlik ki. A község állapotát törvényszerűnek fogadják el, ismerve a politikai és társadalmi viszonyokat. Más nem is igen lehetett várni. A tisztviselőnek tartania kellett a templombajárástól, mert figyelték, a paraszt vasárnap is dolgozott, a paplak és a tanácsháza érdekei összefonódtak, egy beszélgetés utalt csak arra, hogy a lelkész is hibás, hogy sokkal többet is tehetett volna a hívekért.

Narrátorként:

— Június van, beharangoztak a templomba. Belép a pap is, s az Isten házában senki, csak a kurátorasszony és a harmónium mellett a feleség.

A jelenet megrendítő. Az 52 éves lelkész csaknem elsírja magát. Lehet, hogy évszázadok óta először nincs kinek ígét hirdetni Kiskéren. Most támadt fel benne elemetáris erővel a bűntudat. Ostorozza magát kényelmessége miatt, hogy hivatalnak tekintette a hivatást és közli, hogy kérni fogja a felmentését. A kurátorasszony és a felesége csillapítják, majd azt ígérik, hogy csütörtök estére megbeszélésre hívják a község meghatározó személyiségeit.

Játékmesterként:

— Kérem a tanítónőt, Zsuzsi nénit, smindenkit, aki megszólalt már a témában, jöjjön el a gyülekezeti házba, a falu jövőjét érintő egyházi megbeszélésre.

Svalóban mindenki eljön, csak a volt tanácselnök felesége nem. Ő mit is mondhatna. A lelkész megrázó szavakkal ecseteli hibáit és paulusi fordulatot ígér. Kéri a jelenlévőket, hogy segítsenek. Hozzák el az istentiszteletre a falu lakóit. Új módon szeretne szólni hozzájuk. A polgármester ígéri, hogy példát mutatva rendszeresen jár majd templomba, a hitoktató, hogy felkeresi a kisgyermekes szülőket, s személyesen kéri őket, adják gyermekeiket hitoktatásra. Zsuzsi néni fogadja, hogy betartja a törvényt, a hetedik napot megszenteli, mint régen az ő gyermekkorában tették. A vállalkozó programjába iktatja: a táborozó gyerekekhez meghívja a hitoktatót, tartson lelki gyakorlatot. A tanítónő művészeti jellegű szolgálatait felajánlja az egyháznak. A kurátorasszony is magába száll. A bíráló megjegyzésre megígéri, hogy az istentisztelet alatt bezárják a kocsmát. A lelkész, a hívek bármennyire is megértőek, nem ad felmentést magának, miként mondja, a rossz pásztnak. Mindazonáltal a vasárnapi istentisztelettől változásokat remél.

Ekkor lett vége a foglalkozásnak.

Egy héttel később:

Mi történhetett a következő istentiszteleten? Ezt a kérdést teszi fel a tanár. Kiskéri lakói, a II. éves hallgatók úgy döntöttek, nem játsszák tovább a drámát, mert édesmindegy, hogy mennyien jönnek el a templomba, lényegi változás nem következhet be, mert amilyen messzire nyúlnak a korhadozó gyökerek, messzi időben várható a virágzás is. A lelkész még oly megrázó prédikációja sem segíthet.

— Mi hát? — kérdezi a tanár.

— Új emberek, a faluba érkező fiatalok missziós tevékenysége, csak ez hozhat eredményt — felelik.

— Mi legyen a lelkésszel? Megtartják-e, sugallják, hogy menjen el, vagy kéri is a püspököt, kaphassanak új papot!

Vita kerekedik. Belekapcsolódik az a két hallgató is, aki a múlt alkalommal nem volt jelen. Érv és ellenérv: segíti-e a lelkész jelenléte a megújulást vagy akadályozza. Okoz-e neki egzisztenciális problémát az elmenetel? Új közegben bűntudat nélkül, vajh nem kezdhet-e eredményesen új életet?

— Szavazzanak — javasolja a tanár.

És nyílt szavazással voksolnak. Egy tartózkodik (a vállalkozó, aki mint mondja, nem ismerte eléggé a lelkészt), ketten döntenek úgy, hogy ha lehet maradjon (Zsuzsi néni és a hitoktató, ők ugyanis sajnálják), s heten, hogy menjen.

E dráma tehát lezárult. Döntéssel.

A tanár ezek után megkérdezi, milyennek képzelik el a hallgatók 5 év múlva a saját életüket. S ezt olvassa ki jegyzeteiből: Tanító-hitoktató akar lenni mégpedig a szülő vidékén a többség, férjjel az oldalán, esetleg már gyerekekkel is. Van aki Battonyán a gyermekvárosban látja magát, amint a saját gyerekei mellett több elhagyott kicsit gondoz. Ketten külföldön tanulnának, nyelvgyakorlás végett elsősorban, utána azonban vagy közben is missziós munkát vállalnak. Az egyik kint, másik inkább itthon, méghozzá rehabilitációs központban. Kettőnek már megvan a helye, hitoktatók a lelkész segítségére. Valaki továbbtanul egyetemen, de mellette vasárnapi iskolát vezet.

A tanár örül. Egy bolyban ennyi harmonikus szemé-
lyiséget, célját meghatározni tudó 20 éves lányt mosta-
nában nem látott, hallott. Ezek a képzősök azonosak ön-
magukkal. A tanár megérti a döntésüket, a lelkiesszel kap-
csolatos döntésüket is.

A résztvevők: Csáky Márta, Nagy Mária, Cseresznyés
Ágota, Széman Rita, Sabján Mariann, Jankó Szabó Csil-
la, Varga Tünde, Békésy Gyöngyi.

D. NYISZTOR ÁGNES

HOGY ÉRZI MAGÁT TANULÓ ÚR?

— Drámajáték, osztályfőnöki órán —

Pais Dezsó ált. iskola 5. b oszt.
1991. II. 5. 12 h—13,30 h-ig.
Osztálylétszám: 28 fő
Helyszín: iskolai könyvtárterem

Pedagógiai szándék:

Kitapintani félév után, bizonyítvány, ill. értesítő osztás után, hogy érzik magukat az iskolában tanulói minőségben? A ta-
nárok szeretnék őszinte megnyilatkozásra készíteni őket, merjenek megnyílni maguk előtt, előttük és a jelenlévő osz-
tályfő, Zsóka néni előtt.

Feltételezés, ha sikerül megszabadulniuk az elhallgatásból eredő feszültségektől, közérzetük is, magatartásuk is módo-
sul.

A foglalkozás a szokásos lazító-koncentráló gyakorlatokkal kezdődik; hagyják az ajtón kívül magukkal hozott gondja-
ikat, hogy koncentrálhassanak a mostani másfél órára.

A székek körben, ahogy szoktuk, középen a tér, ahol ha szükséges, játszani is lehet. Most nagyalakú kartonpapírlap
kerül a belső kör fókuszába, amelyre előzetesen filctollal felírtuk: Pais Dezsó Általános Iskola. A karton mellett toll. Nem
könnyen, de megértik a feladatot: **írják fel a kartonlapra azt a szót, ami az iskoláról eszükbe jut!** Egy szót vagy
összetett szót. Asszociációs játék ez. Szokatlan a kívánság, de lassan megmozdul az agyuk. Van, aki nem nyúl a tollhoz, s
van, aki a második körben is megnyilatkozik. Van, akinek alkalom a játék, hogy „hülyéskedjék”, exhibicionizmusát kiél-
je, van, ki ürügyül használja a kartont, hogy udvaroljon. Közben fölkerülnek valódi asszociációk is. Az alábbiakat jegyez-
zük föl magunknak: izgulás, fiúk, Zsóka néni, bonyodalom, lányok, Zoli bácsi (tornatanár) bombariadó, (előttevaló nap
volt az iskolában) szorongás.

Ki, mit, miért írt? — ez a kérdés, erre lehet válaszolni. Elsőnek az szól, aki a szót felírta, de utána bárki kiegészít-
heti az indoklást. Kiderül, hogy az **izgulás** bizonyos tantárgyakhoz, bizonyos órákhoz kötődik. **Zsóka néni**t valószínű-
leg a jelenléte miatt írják fel. A kislány a fiú nevét is közölni akarja, azaz, neki van fiúja. **A bonyodalom** a közlő fiú zúr-
zavarát jelzi, nem érzi jól magát a bőrében. **Zoli bácsi** többször is szerepel. Ő az a nevelő, aki személyre szabja a 15-20
percekig tartó törpejárást. **Szorongás**: sok a kiszámíthatatlan, főként az osztályozásban, s ettől. **Bombariadó**: az egyik
leánya félt, amikor el kellett hagyni az iskolát, mert nem tudta, merre van a testvére. Többen annak örültek volna, ha rob-
ban a bomba, s eltünteteti a félévi dokumentációt. Mint egymás szavába vágva kifejtették, tiszta lappal indulhattak volna.

Az asszociációs játékból nőtt ki a **riportjáték**. **A tanár a riporter**, aki magázza a gyerekeket, ezzel is jelezni akar-
ván, partnernek tekinti őket, válaszukat komolyan veszi. Ő maga szerepbe bújik, hogy szerepen belül őszinteségre kész-
tesse a tanulókat. Az elképzelés helyes. A fiúk-lányok kinyílnak, hamarosan kapkodják a képzeletbeli mikrofont csak-
hogy szólhassanak. Olykor vélemény ütköztetésére is sor kerül egymással is és a jelenlévő osztályfőnökkel is. A kérdés,
amit a riporter feltett kb. így hangzott: Kérem, mondja el, mi hiányzik Önnek az iskolából? A válaszok legfontosabbját
summázva közöljük.

- A tolerancia hiányzik (a riporter kifejezése), az elnézés. Úgy vélik, hogy a készületlenséget szigorúan büntetik, de a
kijavításra kevés esélyt adnak.
- A lányoknak a folyosói biztonság hiányzik. Sok az inzultus, gyakori a verekedés.
- Az osztályozásból az objektivitást hiányolják, valaki így fogalmazott, jó volna, ha az értékelés kompjuterizált volna,
s a jegyeket számítógép adná.
- Nem hiányzik nekik a tornatár fizikai szankciója. Sokatmondó lett volna, ha ezzel kapcsolatos kijelentéseket kép-
magnó rögzíti. Fontos volna az arcokat és a szemeket is látni.
- Tudnák nélkülözni az időnként elcsattanó pofonokat is.
- Szeretnék, ha az osztályban sok virág volna. Az iskolát általában szigorúbbnak érzik, mint a szülői házat.

A riporter a tanuló véleményét summázta, s csak akkor haladt tovább, ha az illető a fogalmazással egyetértett.

Ettől a játéktól feldobódtak, s a következő, bár pedagógiailag fontosnak tetszett, nem különösebben lelkesítette őket.
Alkossanak párokat, hangzott a tanári kívánság, s mondjanak el egymásnak egy jó és egy kínos történetet, pedagógussal
vagy iskolával kapcsolatos élményt! A közösséggel a „vallomást” mindig a másik fél közölte, egyes szám harmadik sze-
mélyben, így: „a barátom, a társam azt mesélte, hogy...”

Az a tapasztalat, hogy ezzel az áttétellel szívesebben szólnak magukról a gyerekek. Így történt ez most is. Meglepte őket,
hogy megszólalt a maga fáj pedagógus élményére emlékezve Zsóka néni is, és a foglalkozásvezető tanár is. A gyerekek
ettől ha lehet, még jobban felszabadultak. Mintha meglepte volna őket, hogy a tanárnak is lehet „rossz tanár” emléke. Ki-
nyíltak egymás előtt. S figyeltek egymásra. Mint a jóban-rosszban társak.